

Ett minne från hembygdsgården

Erland Olsson

DET VAR MIN TUR att ta emot elever från en skola i Gävle för visning av hembygdsgården i Hille. Med i gruppen var en pojke som utmärkte sig från början. När han steg av bussen hade han en penna i munnen och ett anteckningsblock i handen. Detta är inte så vanligt. Han kom direkt med frågor om gården, vilket visade hans intresse.

Fäbodstugan

Jag började visningen vid fäbodstugan. ”Perra”, som kamraterna kallade honom, var först framme vid stugan och antecknade vad som står över dörren på stugan.

- Östervallen, frågade Perra, var är den?

Från en karta i bilen kunde jag ge besked om platsen. Han ritade en skiss med järnvägen och Norrmarksvägen.

- Den platsen ska morfar och jag leta rätt på.

Jag berättade, att om Östervallen varit fäbod ett år till, hade den kunnat fira 100 år som fäbod. Jag talade om att jag och min fru besökte Östervallen en söndagsmorgon för några år sedan. Där växte och blommade perenna växter som i 70-80 år överlevt utan mänsklig ans och vård. Perra antecknade. Fäbodvallen bestod av fyra stugor. En av dem står nu vid Hille hembygdsgård, ditflyttad 1940. Östervallen anlades 1815 och sista fäbodsom-maren där var 1914. Fäbodstugan har ett romantiskt skimmer över sig. Den skapar intresse. Däremot blev Båtmanstorpet intressant först när ”Raskens” gick i TV och jag kunde berätta att en kollega till Rasken bott i torpet. Då kom intresset.

Per-Larsgården

Inne i hembygdsgården var det som vanligt Perra som frågade, bland annat varför de byggde så stora kök förr i tiden. Det gav mig tillfälle att tala om att det finns hembygdsgårdar med ännu större kök och att det här köket egentligen var alldeles för litet. Det var det enda uppvärmda rummet i gården. På den tiden flyttade de gamla inte till vårdhem. De bodde hemma så länge de levde. I regel hade familjen många barn och två pigor och en dräng. Alla skulle få plats i köket, där även en vävstol och spinnrock fanns. Här i Per-Larsgården bakades också brödet i köket, som brödspetten i taket och bakugnen i spisen visar. Perra bad mig många gånger vänta så att han kunde skriva färdigt.

I övervåningen, ”museirummet”, ställdes många frågor. Perras penna var alltid med. Mest intresse visades för den magiska trädrotten, som av naturen vuxit till en stor rund ring. Den hade medicinsk verkan i forna tider. När barnen blev sjuka drogs de genom trädrotten, som skulle göra dem friska. Barnen blev friska av sig själva, men trädrotten fick äran.

Gamla ord och nya

När jag nämde annerstu, en omvandling av orden ”andra stugan”, sade Perra:

- Det namnet har jag inte hört, hur stavas det? Kan du flera gamla ord? Jag kan några, men vill höra flera.

Jag sökte i minnet och tänkte på hur vi småpojkar i Östra Björke, där jag är uppväxt, härmade två gamla original, Jan-Lars Olle och Isak Björkling. Jag sade till Perra:

- När den här gården var ung, kunde det låta så här när två gubbar möttes på byvägen.

- - -

- Haru sett te Ola nå nyle?
- Jo vars i jons. Ja såg'n ve le i tä,
läre koxe på'n, vurte falít i båe rone
sen han damp åter i bak på ankösta
te lötven, när han ymse på axörn te
trilla.

- - -

- Det förstod jag inte ett ord av, sade
lärarinnan, men Perra, han vinkade
med sin hand:
- Det där förstod jag alltihop.
- Då lär du översätta det, sade jag, så
jag får höra om du kan det.

Perra vred på sig, som om han hade myror
innanför skjortan, och gned sin stickade
mössa runt, till den stannade på näsroten.
Så började han:

- Ru snacka om två polare som stråla
ihop på ströge. De snacka om en
tjomme som var justerad i häcken
..., så fortsatte han hela ramsan.

Då lade lärarinnan sin hand på min arm
och sade:

- Det blir värre och värre, jag förstod
inte vad Perra sa heller.

Jag frågade:

- Var har du lärt detta?
- Av morfar, förstår du, han är haj på
kultis.

I pigkammaren var Perras intresse
bokstäverna i taket. Jag förklarade att här
har pigor legat i kanske 150 år. De har
bränt in sina initialer för att visa att de
arbetat här. Kanske pojkarna som besökte
flickorna också gjorde likadant. Perra
skrev som vanligt. Nu hade han mer än ett
A4.

Avskedets stund

När visningen var avslutad, räknade
lärarinnan in eleverna i bussen. Jag och
bussföraren stod kvar på tunet. Perra kom
rusande ur bussen som om han hade eld i
baken:

- Hör du stabben, va är det för
tjomme som målat tavlan av gården
som hänger i andra våningen? Har
du inte sett, det är ju bara *en*
skorsten på tavlan men gården har
ju *två*?

Hur många av oss har upptäckt det första
gången vi besökt gården? När bussen
rullade i väg och jag såg alla de små
händerna som vinkade i bussens fönster,
kunde jag inte hindra tanken:

- Måtte den pojken få bli musei-
intendent. ☀

Artikelförfattaren, till vänster, och Nils Öberg
samtalar. Båda har varit tillsyningsmän vid
hembygdsgården.

[Hillebygden, Nr. 1, 1996]